

**Lidia Popița Stoicescu,
București**

**VIZUALITATE ÎN MIȘCARE
SAU EXPRESIVITATE CINEMATOGRAFICĂ
ÎN „DIDAHILE“ SFÂNTULUI MITROPOLIT
MARTIR ANTIM IVIREANUL
(LECTURĂ ÎN DECUPAJ CINEMATOGRAFIC)**

***Abstract:** The present study aims to highlight the brilliant preaching quality of the word of our Saviour Jesus Christ of St Metropolitan Anthimos the Ivirite, as evidenced by his Homilies (Didahii - Collection of sermons), whose educational value is doubled by a literary form with great power of suggestion and of a great beauty of the language. The texts are analysed literally, linguistically or theologically, speaking of a feature found in some of the Holy Hierarchs' Didahii, which could be defined as moving visuals or cinematic expression!*

By way of example, fragments were chosen of two variants of the Didahii dedicated to the commemoration of the Great Martyr Demetrius – the Myrrh-streamer, namely those passages relating to the Holy Gospel on “The quenching of the storm (in the text: the earthquake) by sea...” by the Saviour Jesus Christ, in the ship with His disciples.

The text of the sermon is, in fact, a small documentary film, whose creator – Saint Anthimos the Ivirite – is both scriptwriter, director, cameraman and, crowning all of them, a composer of a sublime homiletic commentary. To read this fragment, you need only a visual imagination exercise, following reading by hearing, closing your eyes and projecting the narrative on the screen of mind. It is noticed that the text, which is very well written, is performed as after an absolutely professional cinematic cut.

***Keywords:** Gospel, homily, narration, commentary, artistic language, documentary movie.*

La propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și prin hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Române, anul 2016 a fost închi-

nat comemorării Sfântului Ierarh Antim Ivireanul, la 300 de ani de la moartea sa martirică.

Astfel, viața și lucrarea înalt ziditoare a Mitropolitului Cărturar Antim Ivireanul au constituit teme de conferințe și au provocat dezbateri ample și aprofundate pe tot cuprinsul Patriarhiei Române.

S-a creionat portretul cu multele fațete luminoase al *Ierarhului*, al *Păstorului duhovnicesc*, al *traducătorului* din și în greacă, latină, slavonă, georgiană, arabă a cărților de cult ortodoxe, făcându-se totodată poporului român marele dar al slujbelor săvârșite în limba română. A fost evocat și făcut cunoscut vremii noastre *artistul lucrător în piatră, în lemn, precum și maestrul dăltuitor în cuvânt...* Nu voi

insista pe nici una din aceste laturi ale activității ierarhului cărturar, decât pe calitatea de strălucit propovăduitor al cuvântului Mântuitorului nostru Iisus Hristos în *Omiliile (Didahiile)* sale, a căror *valoare învățătoarească* este slujită în mod unic de un veșmânt literar cu mare putere de sugestie și frumusețe a limbii. Iar în acest context, nu voi analiza literar, lingvistic sau teologic textele – chiar dacă voi cita pasaje din ele, pentru a rămâne în suflet cititorilor frumusețea acestora – ci voi încerca să vă „uimesc” (așa cum mi s-a întâmplat și mie) vorbind de o altă caracteristică – neașteptată! – întâlnită în unele din *Didahiile* Sfântului Ierarh, pe care aș defini-o, cu riscul de a șoca: **vizualitate în mișcare sau expresivitate cinematografică...!**

Am ales spre exemplificare fragmente din două variante ale *Didahiei* închinată prăznuirii Sfântului Mare Mucenic Dimitrie – Izvorătorul de Mir, mai exact acele pasaje referitoare la Sf. Evanghelie despre „*Potolirea furtunii (în text: a cutremurului) pe mare...*” de către Mântuitorul Iisus Hristos, aflat în corabie cu ucenicii Săi.

Ei bine, cum vă veți convinge, nădăjduiesc, este *un mic film documentar*, al cărui realizator – **Sfântul Antim Ivireanul!** – este deopotri-

vă *scenarist, regizor, cameraman* și, încununându-le pe toate, *alcătuitor al unui sublim comentariu omiletic*. Citind acest fragment, v-aș propune să încercați un *exercițiu de imaginație vizuală*, urmărind lectura *cu auzul și cu ochiul lăuntric, al puterii închipuirii...* Dintr-o „*deformație profesională*” aș spune (aceea de scenarist și redactor de film), m-am lăsat eu însămi purtată de puterea de sugestie a cuvintelor, ***închizând ochii și proiectând pe ecranul minții narațiunea***, desfășurându-se după un ***decupaj cinematografic absolut profesionist*** al scriiturii.

Îndrăznesc, așadar, să vă propun și dumneavoastră – preț de câteva minute – *același exercițiu*, în timp ce veți citi cele câteva rânduri, provocându-vă să vă încărcăți mental și sufletește de imaginea, profunzimea și forța de pătrundere duhovnicească sugerate ca atare. Socotind că, poate, în toate aceste activități dedicate marelui Ierarh Cărturar, nu vă veți fi bucurat concret de ***textele propriu-zise*** ale Didahiilor, ci doar de scurte citate strict ilustrative la unele comentarii de specialitate, îmi iau îndrăzneala de a vă împărtăși aceste câteva paragrafe.

***

Scenariu-decupaj:

„Și iată, cutremur mare să făcu în mare...!”

Avem, așadar, pentru început, motivația morală și mai ales duhovnicească a omiliei respective, invocată de Sfântul Ierarh:

...Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia (pericolul n.n.) ce au petrecut apostolii în corabie și grabnic ajutoriu ce le-au dat Hristos în mijlocul mării și nădăjduiesc, cu darul sfântului, să vă folosiți sufletește. Ce vă pohtesc să ascultați cu dragoste și cu socotință!

Decupaj cinematografic:

(PG) *...Și iată, cutremur mare să făcu în mare... Mi să pare (atenție la prezentul verbului!) ca și când aș vedea înaintea ochilor miei chipul ei (al mării), de toate părțile să sufle vânturi mari, să să strângă împrejurul vântului nori negri și, deși toată marea să spumege de mânie și pretutindenea să se înalțe valurile, ca niște munți.*

(PM pe obiectiv concret)... *Mi să pare că văz corabiia apostolilor că o luptă cu multă sălbăticie turburarea mării: (PG) De o parte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile; de o parte o rădică spre ceriu,*

*de altă parte o pogoară la iad... (PP) ... Mi să pare că văz pre fețele apostolilor zugrăvită, de frică, moartea (PD – portrete, stări sufletești): unul să se cutremure, altul să se spăimânteze; unul să se turbure, altul să strige și toți (PG) ...cu suspinuri și cu lacrimi să ceară cu rugămințe, ajutoriu de la... (PP cu stop-cadru pe)... **Hristos, ce dormiia: (retragere la PM... pe ucenici-grup)... (coloana sonoră!!!): „Doamne, mântuiești-ne, că perim!”***

Voce-comentariu din of: „Și să făcu liniște mare... ”; zice Evangelia... (PG – retragere aparat) ...Au încetat valuri, au perit întunecul, s-au împrăștiat norii, s-au smerit marea și corabia întreagă și fără de nici o vătămare, au ajuns la adăpostea (la țarm n.n.)...

***

Dacă am avea la dispoziție un ecran, am putea fixa – într-un stop-cadru mărit – tabloul marelui pictor olandez **Rembrandt**, din sec. XVII, intitulat tocmai: **Furtună pe marea Galileii...!**

***

Am rămas, așadar, cu cadrele fixate de aparatul imaginar în memoria afectivă sau – dacă vreți – pe „ecranul” mental și pe retină, imagini care ne vor însoți pe toată desfășurarea lecturii comentariului – argument, plin de învățătură, al Sfântului Ierarh Antim:

*...Cercând eu pricina aceștii minuni ce s-au făcut fără de zăbavă, aflu de la tâlcuitorii sfintei Evanghelii cum că alta n-au fost fără numai rugăciunea ce au făcut apostolii cu un glas și cu un suflet; toți deodată au strigat, toți s-au rugat, **toți au cerșut deodată ajutor: „Doamne, mântuiești-ne că perim!”** Și pentru aceeaia Domnul au ascultat îndată rugăciunea lor și pre toți i-au mântuit, pre toți i-au păzit; n-au lăsat să piară nici unul în turburarea mării. Dumnezeu iaste tată de obște al tuturor. Pre toț ne iubește ca pre niște adevărați fii ai lui și nu poate răbda milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloșii (necazuri, greutăți, n.n.) și în nevoi, ce numai **așteaptă rugăciunea noastră; ia aminte să auză glasurile noastre; stă pururea cu urechile deschise** (și cu ochii mereu deschiși ca sfinții!!!...din icoane...!) pentru ca să ne asculte, îndată ce vom chiema numele lui cel sfânt. (...) Și iată – **Ierarhul-Părintele muștrător din iubire!!!** – subliniază: *...Păcatele**

voastre cele multe – zice prorocul – sunt acelia ce opresc mila lui și acelia nu lasă rugăciunile voastre să ajungă înaintea scaunului dumnezeescii lui mării. Căci mâinile voastre (zeci!) pângărite-s cu sânge; buzele voastre grăiesc fărădelege; limba voastră strâmbătate cugetă, picioarele voastre aleargă pre calea răutății; nimeni nu grăiaște drept, nimeni nu sfătuiște bine, nimeni nu va să facă judecată adevărată. (cumplită actualitate a observației de acum trei veacuri!). (...) Și, cum dară, să vă asculte Dumnezeu? Cum să vă mântuiască din nevoile voastre? Mai bine ziceți: cum îndelung rabdă, cum îngăduiaște și cum poate suferi și nu ne cufundă pre toț, ca pe sodomleni?

Și revine să pună din nou, în cuvinte, untdelemnul vindecător al iubirii de părinte duhovnicesc:

*...Pentru aceasta vă pohtesc, feții miei, așa să vă rugaț, **pururea și toți deodată**. Și mai ales întru aceste vremi ce s-au înmulțit nevoile și pre toți, împreună, de toate părțile ne-au încungiurat nenorocirile, necazurile și scârbele. (...) Ne va asculta pururea dumnezeu, când **toți cu inimă curată îl vom ruga** și ne va mântui de toate primejdiile și din toate nevoile... Amin (sublinierile ne aparțin).*

***

A doua variantă la comentariul pericopei evanghelice despre „potolirea cutremurului pe mare” ... începe cu invocarea argumentelor filosofiei și științei antichității grecești, pusă în antiteză cu concepția psalmistului:

Pentru cutremur, spun filosofii ellinilor cum că să se fi făcut din amestecarea stihilor, zicând unii într-un chip, alții într-alt chip, fieștecarele după putiaria sa, scoțând însă de la mijloc (din context, n.n.) pre Dumnezeu, carele iaste pricina cea dintâi. Ci noi, acum, de această dată, vom lăsa într-o parte cele ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimocrit și Anahament și vom crede mai vârtos pre dumnezeescul filosof, pre David, carele zice: „Cela ce caută pre pământ și-l face pre el de să cutremură (...)”

Se invocă folosirea de către Dumnezeu a stihilor spre certare și plată pentru păcate (VT), în opoziție cu Hristos Domnul, (NT) care:

*... acum iaste **al milii și al îndurării**; și pentru aceaia **lucrează cu aceliași stihii**, ca să arate mila lui cea bogată: – urmează o observație de mare subtilitate și profunzime: Dumnezeu folosește, deci – **apa**,*

prin botez, pentru ca să înece păcatele; focul prin limbile cele de foc, la pogorârea Sfântului Duh asupra capetelor sfinților apostoli; pământul/prin sfânta nașterea lui din fecioară, în peșteră și prin moartea cea de pe cruce și prin îngropăciune și prin invierea din morți; văzduhul, prin înălțarea la ceriu (subl.ns.).

Aici Sfântul Ierarh aduce și argumente pedagogice pentru faptul că Domnul dormea în timpul furtunii:

Și el era la cârmă, dormind pre căpătâi... (...) trei lucruri socotesc că urma să se facă, de ar fi fost deșteptat (dacă nu dormea): întâi, urma să nu să facă cutremur; a dooa, de ar fi fost deșteptat, urma că de ar fi început puțin oarece cutremur, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat îndată ar fi zis cei ce era de față, cum că nu poate (nu are puterea); a treia, că de ar fi fost deșteptat, nu l-ar fi rugat ucenicii și să-i zică: „Doamne, mântuiaște-ne pre noi, că perim!“ (...) Domnul nostru Hristos, (...) iaste mai nainte cunoscătoriu și cunoștea împușinarea credinții ce avea apostolii; și pentru aceasta au dormit și s-au depărtat să se facă cutremurul, (...) ca să-i certe puținel (...). Căci de ar fi crezut deplin, să cuvenia (...) să socotească cum că Domnul nostru și când doarme mântuiaște...; și să cuvenia să zică: de vreme ce Domnul iaste cu noi, ce rău poate să ni să întâmple (chiar dacă doarme)? (...). Deci (...) Domnul nostru a înfruntat necredința lor (...) și le-au arătat de față (pe față) boala lor cea sufletească, adecă puținica lor credință(...) zicându-le: „Ce sânteți fricoși, puțin credincioșilor?“ (...).

Sfântul Antim Ivireanul nu mai comentează și presupusa reacție a ucenicilor, invocată de Sfântul Evanghelist Marcu: „Frică mare îi cuprinsese și zicea între dânșii: oare cine iaste acesta, că și vântul și marea ascultă pre dânsul?“..., ci lasă mirarea și consternarea să apară ca fiind mai mult decât subînțelese, cu toată încărcătura lor negativă, care contrariază...!!!

Considerăm obligatorie explicitarea indicațiilor de specialitate utilizate, referitoare la încadratură și mișcare de aparat:

PG=plan general;

PM=plan mediu;

PD=plan detaliu;

PP=prim plan...